

טעויות. האחת - הלא הוא מחוייב, הוא עבד, ואין לו שום עצה להפטר מזה. והשנית - שהוא באמת יכול, אפשר לו למצוא בעצמו את המהלך להגיע למדריגות הללו, שיהיה לו רצון וחשק לקנות אותן, ואף אם צריך לזה הרבה זמן, הרי כל חייו לפניו, ולזה נותן לו הקב"ה חיים, כדי למלא אותו בעבודתו ית'. ויש לך לטכס עצות איך להתאים את עצמך - כפי טבעך וכפי תכונותיך - לתפקיד המוטל עליך. ובזה תתקיים בידך בין העבדות ובין הבחירה.

עם ישראל והאחדות האמיתית

פסח - לידת העם

הנה כבר ביארנו במקום אחר, שיציאת מצרים לא היתה רק יציאה מעבדות לחרות לבד, אלא היא היתה היצירה והלידה של עם ישראל. והיינו, כי קודם יציאת מצרים אנו היינו חלק ממצרים, כמו שהעובר הוא ירך אמו וחלק ממנה, ועל ידי היציאה ממצרים, נתהווה עם חדש הנקרא בני ישראל.

ולכן כדי להבין על בורייה את עבודת חג הפסח, אנו צריכים מקודם להבין מה הוא תוכן ענינו של המושג של "עם ישראל".

אומות העולם

הנה אצל האומות אנחנו גם כן מוצאים ענין של 'עם'. הרי הגויים נתחלקו לשבעים אומות, וכל אומה ואומה יש לה את הדברים המיוחדים לה - ארצה, לשונה, אמונתה התרבות שלה וכיוצא בדברים אלו. ואדם יכול לחשוב כי גם ישראל הם עם בין העמים, שארצנו ארץ ישראל, ולשוננו לשון הקודש, והאמונה שלנו היא היהדות. דהיינו תורה ומצוות.

אולם תפיסה זו היא טעות ביסודה, וכמו שנבאר לפנינו. כי באמת יש חילוק יסודי בין המושג עם אצל אומות העולם, והמושג עם אצל כלל ישראל.

לתאווה יבקש נפרד

הנה שלמה המלך אמר (משלי יח, א): "לתאווה יבקש נפרד". ופירושו, שאדם הרוצה למלא תאוותיו, הרי זה גורם שיפרד מחבירו, שהרי כל אחד ואחד יש לו את התאוות והרצונות שלו.

והנה אצל הגויים המבוקש היחידי שלהם הוא למלא את התאוות שלהם. ולכן בעצם לא שייך אצלם שיתאחדו לשום דבר, כי מטרתם להשיג רצונם מפריד ביניהם. ומה שמצינו שבאים ביחד, הוא מפני שיש להם איזה יעד שרוצים להגיע אליו, ואי אפשר להם להשיג אותו לבדם, לכן הם באים יחד כדי לשתף פעולה. אבל בעצם אין להם שום אחדות, כי כל אחד רוצה רק למלא את משאלות לבו. וכל האחדות ביניהם הוא רק במקרה, כי רק על ידי שעושים פעולה משותפת יכולים לבוא אל מחוז חפצם.

וזהו שורש המושג של "עם" אצל הגויים. והיינו, דכיון שאי אפשר לכל יחיד ויחיד לחיות החיים הנוחים שהוא רוצה בהם אלא בתוך מסגרת של אומה, לכן הם באים יחד ונעשין אומה. ואפילו כשעושים דברים בשביל טובת העם, בעצם כוונתם רק בשביל עצמם, רק שלפעמים כדי להשיג מילוי תאוותם צריכים לוותר בשביל טובת העם.

יסוד הדבר - אף שגוי מתנהג כחלק מעם, אבל אינו מבטל בזה את האני' שלו כלל, האנוכיות שלו עדיין במקומה עומדת, אלא אדרבא היא עצמה גורמת לו להיות חלק מעם.

עם ישראל – גוי אחד בארץ

אולם אצל כלל ישראל, כל המהלך של מבנה העם הוא לגמרי להפך. והיינו, שבאמת אין לכל אחד ואחד את הרצון שלו, המטרה שלו, היעד שלו, ומשתפים פעולה רק כדי להגיע אליה. אלא אדרבא, עיקר האחדות שלנו היא במטרה וביעד, שיש לכולנו ביחד תכלית אחת ותפקיד מיוחד, וכל אחד ואחד יש לו חלק בתהליך להגיע אליו.

ונפקא מינה גדולה בין שני המהלכים הללו. אם אחד רואה נער שאינו הולך לבית ספר ומסתובב ברחוב, אצל הגויים אין להם שום אחריות עליו. הרי כל זמן שאינו מפריע לאחרים, מה איכפת לאנשים אחרים אם הוא מבזבז את חייו ואת הכוחות שלו.

אבל אצלנו אינו כן. כשבחור נושר מישיבה ח"ו, הרי עוסקים בו למצוא לו מקום הראוי לו, לחזק אותו ולהעמידו על הדרך הישר. וכל כך למה, כי כל אחד מרגיש שאם הבחור הזה לא יגיע אל היעוד שלו, לא ימלא את תפקידו, הרי יחסר אצל כל כלל ישראל מילוי תפקידם.

והיינו, שאצל כלל ישראל האחדות היא בעצם, שכולנו יש לנו מטרה אחת, והיינו שביחד נעבוד את ה' כראוי. וזו היא המהות של עם ישראל - לא כאומות העולם שהם רק קיבוץ של יחידים שבאו ביחד כדי שכל אחד יוכל למלא את רצונו, אלא אדרבא, אנו חטיבה אחת, שכל פרט ופרט ממנו הוא חלק מהכלל, והוא צריך לכולם וכולם צריכים לו.

אחדות בשביל ישיבה הנובעת תוך אחדות

וכדי להבהיר את הדברים, ניתן משל ודוגמא. הנה כשיש ישיבה, התפיסה הפשוטה היא, שהישיבה היא אחריותו של ראש הישיבה או המנהל. ויש אנשים שעוזרים לו, כגון הרמ"ם שמרביצים תורה בתוכה, או הנדבנים שמשותפים בממונם. וכן יש תלמידי הישיבה, שלומדים בה ונהנים ממנה.

אולם זו היא תפיסה של אומות העולם, שמסתכלים על כל יחיד ויחיד כעולם בפני עצמו, ואינם באים ביחד אלא כדי להשיג איזה מטרה שאי אפשר לאדם יחיד להשיג בעצמו.

אולם כשמבינים על נכון שאנו מאוחדים באמת, אז משיגים את ההשקפה הנכונה. והיינו, שכל מקום תורה הוא של כולנו, כולנו אחראים עליו ומחוייבים לעשות מה שביכולתנו שיצליח. רק שלכל אחד ואחד יש את התפקיד שלו בתוך היעוד הגדול - הר"מ צריך להכין שיעורים ולמוסרם, הנדבן צריך לתרום כסף, וגם על הבחורים מוטלת האחריות לראות שהישיבה תצליח, ולכן מחוייבים להגיע לסדר לזמן ולרומם את האוירה בישיבה וכדומה. ואין שום אחד עושה בשביל חברו, אלא כולם עושים בעבור מטרה אחת ותכלית אחת שכולם חייבים בה.

ונלמוד מזה גם להפך, שאם באים יחד קבוצה כדי לבלות את זמנם ברדיפת התאוות, אין זו אחדות כלל, זה הוא פירוד הנראה כאיחוד, דכיון שלא נוח להם למלא תאוותם ביחידות, לכן מתקבצים בחבורה, אבל אין זו חבורה אמיתית, אלא יחידים נפרדים המשתפים פעולה, והיא האחדות השייכת רק לאומות העולם.

חג הפסח – יצירת עם ישראל

בפרוס חג הפסח, שבו נוצר עם ישראל, אנו צריכים להחדיר לתוך לבנו ידיעה זו, מה היא המציאות והמהות שלנו. שאין אנו אומה כשאר גויי הארץ ומשפחות האדמה, שכל ההתחברות ביניהם היא רק אמצעי כדי שכל יחיד ויחיד ישיג את רצונו, אלא אדרבא, אנו 'גוי אחד בארץ' שיש לנו אחדות גמורה ואמיתית, שכולנו יש לנו מטרה אחת ומיוחדת, ורק אם נתחבר יחד בשלימות נזכה למלא את התפקיד שלנו.

השקפת היהדות על קורות העולם

עצת ה' היא תקום

אחד מיסודות האמונה שיכולים ללמוד מההגדה של פסח הוא, שכל קורות העולם, כל ההיסטוריה של המין האנושי, כל דברי המלכים ומלחמותיהם, אין בהם שום מקרה, אלא הכל הוא התוכנית של הקב"ה להביא את העולם אל יעודו. וכמו שמשחקים ילדים בחיילי משחק, כך הקב"ה משחק עם כל באי עולם, כולם נתונים בידו לעשות בהם כרצונו, וכל מה שנעשה הוא רק שהעולם יגיע אל תכליתו.

ואקח את אביכם

הרי אומרים בהגדה "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו", והרמב"ם (פ"א הל' עבודה זרה) מפרש שאף אברהם אבינו היה עובד עבודה זרה עם הוריו ומשפחתו. "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו", והיינו שלא יצאנו מזה בעצמנו, אלא הקב"ה קירב אותנו.

"שנאמר - ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים" (יהושע כד, ב). הנה זו הפעם היחידית בתנ"ך שאנו מייחסים עצמנו לתרח. בעצם תרח לא נחשב כאחד מ'אבותינו'. כאשר הקב"ה אמר לאברהם "לך לך וגו' ומבית אביך" מכאן ואילך הופקע אברהם מבית אביו, ונעשה גר שדינו כקטן שנולד ואין לו יחס עם הוריו. אולם כאן